

Sülh olacaq, güzəşt olmayacaq

2024-cü il Cənubi Qafqazda sülh üçün vacib il oldu. Bu ilin fevral ayından başlayaraq Azərbaycan və Ermənistanın rəhbərləri və XİN başçıları Almaniyada, Qazaxıstanda və digər məkanlarda görüşlər keçirdilər. Almatıda nazirlər və onların nümayəndə heyətləri "Azərbaycan və Ermənistan arasında sülhün və dövlətlərarası münasibətlərin təsis edilməsi haqqında ikitərəfli Saziş" layihəsinin müddələrinin müzakirəsini davam etdirdilər.

Bütün bu görüşlər, razılaşmalar göstərdi ki, sülh müqaviləsinin imzalanması üçün vasitəçiyə ehtiyac yoxdur. Tərəflər öz aralarında danışıq apararaq razılıq əldə edə bilirlər. Belə də oldu...

Amma Cənubi Qafqazda daimi sülhün yaranacağını gören bəzi Qərb dairələri bundan ciddi narahat olmaqla yanaşı, köhnə ssenarilərini işə salmağa başladılar. Ermənistanın havadarları demək olar ki, danışıqlara əngəl yaratmaqla sülh sazişinin imzalanmaması üçün müxtəlif yollara əl atdılar. İlk olaraq Ermənistanı yenidən silahlandıraraq revanşizm meyillərini yenidən oyatmaq istədilər. Fransa və Hindistanın verdiyi pulsuz silahlar, Yunanistanın "S 300" raket komplekslərini Ermənistanına vermək niyyəti, adını "sülh fondu" qoyub Hayastana silah-sursat, hərbi texnikaların alınması üçün milyonlarla dollar ayıran Avropa İttifaqının "Avropa Sülh Fondu" İrəvanı yenidən revanşist fikirlərə saldı.

Bir tərəfdən Fransa, digər tərəfdən Aİ-nin Ermənistanı silahlandırması bu qüvvələrin, əslində, Qafqazda yeni münaqişə ocağının yaranmasında maraqlı olduqlarını bir daha göstərdi. Bundan istifadə edən keçmiş hərbi xunta ölkəni müharibəyə sürükləməyə çalışdı. Elə rəsmi İrəvanın da sülh müqaviləsini imzalamamaq üçün müxtəlif bəhanələrlə əl atması baş nazir Nikol Paşinyanın ikibaşlı oyun oynadığını göstərdi.

Lakin Bakı sülhdə maraqlı olmaqla yanaşı, prosesin qalıcı olmasına xüsusi diqqət yetirir. Ermənistanın mövcud Konstitusiyası da yekun sülhün önündə başlıca maneədir. Konstitusiyasının bəzi maddələrində başda Azərbaycan olmaqla ətraf ölkələrə qarşı ərazi iddiaları əks olunub. Bakı gələcəkdə Ermənistanın hüquqi bəhanələrlə sülh müqaviləsini pozmasını, üzərinə götürdüyü öhdəliklərdən yayınmasını istəmir.

Aparılan son danışıqlarla bağlı məlumat verən xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov bildirib ki, bu il Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması prosesində müsbət irəliləyişlər olub. Buna misal kimi bu ilin aprelində ilk dəfə olaraq iki ölkə arasında dövlət sərhədinin müəyyən hissəsinin delimitasiyasının və demarkasiyasının həyata keçirilməsini qeyd etmək olar. Nazir bildirib ki, Ermənistanla sülh müqaviləsi üzrə fiziki görüşlər həyata keçirilib. Həmçinin mətn üzrə mübadilələr davam etdirilib. Açıq sualların olmasına baxmayaraq, sülh müqaviləsi prosesində bəlli irəliləyişlər də əldə edilib.

Sülh müqaviləsi ilə bağlı layihə preambula və 17 maddədən ibarətdir. Preambula və 15 maddə üzrə mətnlər tam razılaşdırılıb, iki maddə üzrə isə açıq suallar var. Həmin açıq suallar üzrə işlər davam edir. Artıq bir neçə raund danışıqlar və mətn mübadilələri həyata keçirilib. Hələ ki, tam razılaşdırılmış variantla gəlmək mümkün olmayıb.

Nazir qeyd edib ki, bundan əlavə, çox önəmli digər məsələ Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının mövcudluğu ilə əlaqədardır: "Bununla bağlı Ermənistandan qətiyyətli addımlar gözləyirik. Son zamanlar Ermənistan tərəfindən eşitdiyimiz arqumentlər bizi qane edə bilməz. Onu da qeyd etmək istərdim ki, Ermənistanın Konstitusiya Məhkəməsinin növbəti qərarı oldu. Belə ki, Konstitusiya Məhkəməsi Ermənistan Konstitusiyasının preambulasının dəyişməz olduğu və xüsusi olaraq preambulaya toxunmağın mümkün olmaması barədə qərar qəbul edib. Hesab edirik ki, bu, vəziyyəti daha da mürəkkəbləşdirir. Çünki məhz Ermənistanın Konstitusiyasının preambulasında Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsinə istinad var. Həmin Müstəqillik Bəyannaməsində də Azərbaycanın ərazi bütöv-

lüyünə qarşı iddialar yer alır", - deyərək nazir əlavə edib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev isə Ermənistanın silahlandırılması məsələsinə toxunaraq vurğulayıb ki, məğlub ölkənin silahlandırılması məsuliyyətli parametrlər çərçivəsində olmalıdır. Onun sözlərinə görə, Ermənistanın militarizasiya proqramı həyata keçirilir. Bunun arxasında duran əsas qüvvələrdən biri Avropa İttifaqının və NATO-nun üzv ölkəsi olan Fransadır. Təəssüf ki, Fransa özünün beynəlxalq öhdəliklərinə rəğmən Ermənistanın silahlandırılması ilə bağlı proqramda iştirak edir.

Hikmət Hacıyev bildirib ki, beynəlxalq münasibətlərin məəllələşdirilməsi prosesi İkinci Dünya müharibəsindən sonra başlayıb. Bu prosesdən sonra əzəməli ölkələr var ki, işğal və təcavüz törədib. Ermənistan da belə bir cinayət törətmiş ölkədir. Ermənistan xüsusilə Fransa tərəfindən verilən öhdəliklərə rəğmən Ermənistanın silahlandırılması ilə bağlı proqramda iştirak edir.

Hikmət Hacıyev bildirib ki, beynəlxalq münasibətlərin məəllələşdirilməsi prosesi İkinci Dünya müharibəsindən sonra başlayıb. Bu prosesdən sonra əzəməli ölkələr var ki, işğal və təcavüz törədib. Ermənistan da belə bir cinayət törətmiş ölkədir. Ermənistan xüsusilə Fransa tərəfindən verilən öhdəliklərə rəğmən Ermənistanın silahlandırılması ilə bağlı proqramda iştirak edir.

Prezidentin köməkçisi həmçinin qəti şəkildə vurğulayıb ki, Avropa İttifaqının Ermənistandakı missiyasının fəaliyyəti başa çatmalıdır. İki ölkənin sərhədində üçüncü dövlətin qüvvələrinin yerləşdirilməsi narahatlıq doğuran faktır. Azərbaycan Respublikası dəfələrlə bunu bildirib: "Biz Ermənistan-Azərbaycan sərhədində Avropa İttifaqının (Aİ) missiyasının yerləşdirilməsinə hər hansı lüzum görmürük. Azərbaycan Prezidentinin, Fransa Prezidenti Emmanuel Makronun, Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Şarl Mişelin (səbiq prezidenti - red.) və Ermənistanın baş nazirinin iştirakı ilə Praqada razılaşdırılmışdı ki, missiya qısamüddətli olacaq. Amma gördüyümüz kimi, missiya davamlı prosesə çevrilir və onun tərkibi genişləndirilir. Hətta coğrafi mandat ərazisi də genişləndirilməkdədir".

Hikmət Hacıyev bildirib ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında qarşılıqlı anlaşma və sülh şəraitində delimitasiya-demarkasiya prosesi aparılırsa, burada üçüncü qüvvənin olmasına, onun tərkibinin hərbi xarakterli qüvvələrlə zənginləşdirilməsinə və genişləndirilməsinə ehtiyac görmürük. Ona görə də sülhün gücləndirilməsi bilavasitə Azərbaycanla Ermənistan arasında olan prosesdir və ikitərəfli xarakter daşıyır. Əksinə, üçüncü qüvvənin iki ölkənin sərhədində olması vəziyyətin müəyyən dərəcədə gərginləşdirilməsinə, Avropa İttifaqının bütövlükdə Cənubi Qafqazda hərbi əməliyyat kimi meydana çıxmasına xidmət edir.

Əlbəttə ki, Azərbaycan bütün prosesləri izləyir və Ermənistanın yenidən müharibəyə hazırlıq faktlarını görür. Əgər Ermənistan düşdüyü acınacaqlı durumdan qurtulmaq istəyirsə, sülh müqaviləsini imzalamalıdır. Yox, əgər məğlub ölkə revanşa hazırlaşarsa, onda yaxşı anlamalıdır ki, savaş baş versə, yenidən bu acını yaşayacaq, ABŞ-nin, Hindistanın, Fransanın müasir silahları, texnikaları Azərbaycan Ordusunun arsenalına daxil olacaq, Bakıdakı Hərbi Qənimətlər Parkının eksponatlarının sayı artacaq.

Noyabrın 8-də Bakıda Zəfər parkının açılışında Müzəffər Ali Baş Komandan bir daha Ermənistanla xəbərdarlıq etmişdi. Prezident bildirmişdi ki, bu gün bu vəziyyətlə barışmaq istəməyən antiəzərbaycançı qüvvələr, bəzi Qərb paytaxtlarında oturan islamofoblar, azərbaycanofoblar Ermənistanı yeni müharibəyə təhrik edirlər. Bu, Ermənistan dövləti üçün tam faciə ola bilər: "Mən dəfələrlə həm rəsmi çıxışlarımda, həm təmaslar əsnasında Ermənistan tərəfinə izah etməyə çalışırdım ki, bundan uzaq dursunlar, o fitnəyə getməsinlər. Öz maraqlarını təmin etmək üçün onların dostları sayılan bəzi Qərb dövlətləri onları qurban verməyə hazırdırlar ki, yenə də Cənubi Qafqazda ara qarışsın, yenə də qan tökülsün, yenə də onlar bulanıq suda balıq tuta bilsinlər. Hələ ki, gec deyil, ona görə Ermənistan bu silahlandırma siyasətindən əl çəkməlidir, buna son qoyulmalıdır".

**Rəşad BAXŞƏLİYEV,
"Azərbaycan"**